

La resistència tibetana contra la Revolució Cultural xinesa: la revolta de Nyemo de 1969

El Tibet en la primera fase de la Revolució Cultural (1966-1971)

Quan Mao Zedong va llençar la seva famosa Revolució Cultural feia només 7 anys que el Dalai Lama havia abandonat Lhasa després del fracàs de la revolta de març de 1959. Exiliat a l'Índia, Tenzin Gyatso va decidir establir un govern tibetà a l'exili a la seva base a Dharamsala, el qual funciona sota la direcció del primer ministre Lobsang Sangay en l'actualitat. Així doncs, l'abril del 1960 es va constituir l'Administració Central Tibetana, amb la doble tasca de lluitar per la llibertat del Tibet i per rehabilitar els refugiats¹ que havien fugit de la seva terra creuant l'Himàlaia (McConnell: 343).

Mentrestant, a l'interior del Tibet se succeïen les reformes per transformar el territori en una regió administrativa més de la Xina, incloent-hi mesures com la col·lectivització de les terres de conreu i l'establiment de comunes de treball, la sedentarització forçosa dels nòmades o el desmantellament progressiu del teixit monàstic tibetà. Els canvis també se succeïen a nivell administratiu: l'any 1965 va finalitzar la feina del Comitè Preparatori per a la Regió Autònoma del Tibet, l'organisme que havia de dotar la regió històrica de Ü-Tsang (Tibet central i occidental) de les estructures necessàries per a establir-hi un govern regional d'acord amb la constitució xinesa de 1954 i el compromís adoptat per les autoritats xineses mitjançant el Tractat dels 17 Punts amb el Dalai Lama. Zhang Guohua va ser l'encarregat de presidir el nou organisme com a Primer Secretari del Partit Comunista Xinès a Lhasa, amb l'ajut de Ngawang Jigme Ngabo, el qual havia estat governador de la ciutat de Chamdo abans de l'ocupació, com a principal figura tibetana en l'estructura governativa de la nova regió.

Amb els efectes de la revolta de Lhasa de 1959 encara presents, és lògic que la campanya llençada pel govern tingués una evolució diferent a la que va tenir a la resta de la Xina, tot i que la violència i la fragmentació del poder regional també arribarien al Tibet. El 1966, però, Zhang Guohua i els

Anna Ferrer Gil

Llicenciada en Història, Universitat de Barcelona, i estudiant del Màster en Estudis de la Xina i el Japó: Món Contemporani, Universitat Oberta de Catalunya, en procés d'elaboració del Treball Final de Màster sobre les posicions adoptades pels tibetans davant la Revolució Cultural xinesa (1966-1976).

Interessada en la recerca sobre la situació de les minories ètniques (especialment tibetans, uigurs i mongols) a la Xina durant el període maoista.

¹ Milers de tibetans de tota condició van cercar refugi als països veïns després de la fracassada revolta de 1959, no només a l'Índia, sinó als petits regnes de l'Himàlaia com Bhutan, el Nepal o Sikkim, tant per por a la persecució religiosa com per l'impacte de les reformes col·lectivitzadores (especialment en el cas dels nòmades) (Woodcock: 410).

líders de l'oficialista facció Nyamdrel, vinculats a les posicions de poder a la capital, s'esforçaven per mantenir l'experiment revolucionari sota control de les autoritats en lloc de deixar-lo a mans dels Guàrdies Rojos. Temien com podria afectar un moviment semblant a una regió tan complexa com la tibetana, tenint en compte la seva condició com a territori fronterer, les seqüeles de l'aixecament de feia set anys i la guerra que havia enfrontat la Xina i l'Índia l'any 1962 (Goldstein: 20). A partir de l'any 1967, el Front Unit, l'altre nom amb què es coneix Nyamdrel, es veuria amenaçat per la irrupció del grup rebel Gyenlo, el qual acusava Zhang d'haver creat un grup a mida per consolidar el seu poder a la regió. Les disputes tenien el seu origen en la voluntat del primer secretari de la TAR de mantenir la Revolució Cultural sota control governamental², per la qual cosa estava disposat a prohibir fins i tot "l'intercanvi d'experiències revolucionàries"³.

Cal tenir en compte que l'oficialista Nyamdrel era un grup caracteritzat per la seva moderació i el seu posicionament a favor d'integrar-hi membres de diverses classes, mentre la rebel seguia l'estela dels radicals de la capital, els quals donaven una gran importància a la puresa de classe. Per aquesta raó, la cúpula del Partit a Pequín va donar suport a Gyenlo perquè lluités contra el suposat "revisionisme" de les autoritats amb l'enviament d'uns 8.000 joves revolucionaris. Els tibetans van resultar enormement perjudicats per aquest clima de lluites intestines: tots aquells que, o bé perquè no volien renunciar a les seves senyes d'identitat o perquè no podien accedir al teixit disponible, no duïen el vestit típic de la Xina comunista compost per un parell de pantalons de cotó i una jaqueta de color gris, blau o verd militar, eren humiliats públicament⁴. També aquells homes i dones que duïen trenes eren sotmesos a llargues sessions de lluita (*thabdzing*, en tibetà), on havien de patir l'escarni públic, o fins i tot eren obligats a tallar-se-les per semblar més xinesos⁵.

D'altra banda, la moderació de Zhang no va impedir que Guàrdies Rojos xinesos i tibetans ataquessin edificis sagrats per al budisme tibetà com el temple de Jokhang, els palaus de Potala i Norbulingka i monestirs com Ganden⁵ (el primer monestir fundat per Tsongkapa, creador de l'orde budista majoritari Geluk), que va ser demolit pels joves revolucionaris. D'altra banda, els habitants de Sakya van ser còmplices de la destrucció del monestir homònim, ja no per la seva connotació religiosa sinó perquè necessitaven aprofitar la fusta del edifici per construir-se un refugi⁶. A més, el mateix cap de la Regió Autònoma va autoritzar la construcció d'una autopista al lloc on s'ubicava el temple de Ramoche (Srinivas: 308), al mateix temps que va autoritzar bombardejos aeris contra els objectius que havien sobreviscut a l'artilleria o a la dinamita. Tot allò que semblés tradicional havia de ser substituït pel pensament de Mao Zedong: frases extretes del Llibre Roig, conjunt de cites recopilades per Lin Biao, ocuparien el lloc reservat a les escriptures sagrades, mentre els ciutadans els havien d'intercanviar com a salutació.

2 Zhang veia l'acció dels Guàrdies Rojos com una amenaça contra l'estabilitat de què havia gaudit el Tibet des de 1959 (Dreyer: 104).

3 Viatges arreu del país on els Guàrdies Rojos havien de prendre contacte amb l'experiència revolucionària i conviure amb altres joves revolucionaris, els quals comptaven amb el suport de Zhou Enlai (MacFarquhar: 166-167).

4 "(...) But the shortage of cloth forced Tibetans to wear their traditional costume. People possessing traditional Tibetan dress were paraded and humiliated in the streets" (Srinivas: 309).

5 L'abast de la destrucció al monestir de Ganden queda ben reflectida en aquest passatge: "(...) But for the statue [of Tsongkapa], everything was reduced to rubble, and its stones were used as construction material and distributed all around" (Srinivas: 307).

6 "(...) a large number of youth from Sakya joined the pillage! One of the motivating factors (...) was the hope of taking away scarce wood for erecting their own dwellings in Sakya" (Srinivas: 311).

El caos que es va apoderar de tota la Regió Autònoma del Tibet durant aquest període, especialment arran de la desintegració de les estructures regionals de poder provocades per la irrupció de la facció rebel, no deixa de ser un reflex del que estava passant arreu de la Xina durant aquesta etapa de la Revolució Cultural. En efecte, Mao Zedong va permetre que les generacions més grans de Guàrdies Rojos, la immensa majoria dels quals eren estudiants de l'Institut Geològic de Pequín acusats en el seu moment de ser "elements dretans" o "falsos esquerrans", acusessin el comitè ministerial del Partit encarregat d'enviar un equip de treball al seu campus d'haver-los "difamat" (MacFarquhar: 196). Durant els mesos següents, grups d'estudiants universitaris van poder comunicar directament les seves aspiracions polítiques a membres menors del Politburó i del grup Central per a la Revolució Cultural (MacFarquhar: 197).

Tanmateix, els estudiants rebels no van rebre un suport oficial fins que Zhou Enlai va justificar en un discurs la contestació que representava la constitució del Tercer Quarter General de la Capital, integrat per Guàrdies Rojos universitaris que es definien a ells mateixos com "la facció minoritària" (MacFarquhar: 198). Durant l'any 1967, el Grup Central per a la Revolució Cultural va començar a utilitzar aquests col·lectius "rebels" per atacar aquelles figures del PCX que suposadament havien seguit la "ruta capitalista", començant per Liu Shaoqi⁷. Després de rebre tal suport, els atacs dels "rebels" o radicals d'esquerreres van començar a atacar qualsevol càrrec del Partit que ostentés algun tipus de poder, a excepció de Mao (MacFarquhar: 218). El sorgiment de faccions com Gyenlo estava totalment justificat.

La facció rebel tibetana va utilitzar les reticències del Front Unit davant l'acció del jovent revolucionari en benefici propi, provocant que Zhang fos desautoritzat pel Grup Central per a la Revolució Cultural. Tot i així, els oficialistes van seguir relativament indemnes fins que Jiang Qing va signar una editorial al diari dels Guàrdies Rojos on acusava Zhang d'intentar rehabilitar el depositat líder del partit a la província de Sichuan, Li Jingquan⁸ i d'impedir el desenvolupament de la Revolució Cultural a la regió tibetana. Tanmateix, la situació internacional de la Xina no era favorable a l'existència de faccions al Tibet: líders com Chen Yun i Zhou Enlai van començar a fer crides contra el faccionalisme a la regió durant tot l'any 1968, fins que el mateix Mao Zedong va decretar que calia mantenir la Revolució Cultural sota control a les zones frontereres sense que això tragués protagonisme als Guàrdies Rojos. En efecte, el país no tenia cap aliat a l'estranger des del trencament amb la URSS l'any 1963, i patrulles de reconeixement dels exèrcits soviètic, indi i nord-americà havien estat detectades a les zones frontereres amb el Tibet (MacFarquhar: 255).

Per la seva banda, l'Exèrcit Popular d'Alliberament es va mantenir relativament neutral en aquesta lluita, tot afirmant que les dues faccions tibetanes eren "organitzacions revolucionàries de masses" i la seva "orientació general" era correcta⁹. Així doncs, els militars destinats al Tibet es van desvincular del cop d'estat que l'exèrcit, encoratjat per Lin Biao, havia dirigit contra els dirigents locals i provincials del Partit Comunista arreu de la Xina. Els membres de Gyenlo aprofitarien l'arribada

---

7 En concret, un grup d'estudiants de dues universitats i un institut de recerca de Pequín van rebre el suport del Grup Central per a la Revolució Cultural per investigar si Liu Shaoqi havia traït l'organització del Partit Comunista Xinès a Tianjin l'any 1928 (MacFarquhar: 213).

8 Al text de Srinivas apareix com a Li Ching Ch'uan (Srinivas: 317).

9 "In the summer of 1967 the Tibet Military Region Party Committee submitted a report (...). It concluded that both factions in Tibet were 'revolutionary mass organizations' and that their 'general orientation was correct'" (Shakya: 337).

massiva de Guàrdies Rojos per, tot aprofitant l'avinentesa, focalitzar els seus atacs directament contra els militars¹⁰. Així, el que va començar com la denúncia de membres de les forces armades que suposadament donaven suport als “seguidors de la lluita capitalista” a Pequín (Shakya: 337) desembocaria en atacs violents contra guarnicions militars destinades a la regió.

Malgrat tot, la vulnerabilitat exterior de la Xina no seria suficient per acabar amb el desplegament d'aquesta campanya a la Regió Autònoma: l'elecció d'un partidari de Lin Biao per ocupar la presidència del Comitè Revolucionari creat a Lhasa el setembre de 1968 n'és una bona prova, ja que els partidaris de Gyenlo ocupaven així una plaça que Zhang Guohua havia deixat vacant a causa del seu trasllat forçós a Sichuan. Ni tan sols una figura de la rellevància de Ngawang Jigme Ngabo va ser capaç de frenar les hostilitats. Només la caiguda de Lin¹¹, el principal candidat a reemplaçar Mao Zedong al capdavant del Partit, va poder frenar el radicalisme dels Guàrdies Rojos. A partir d'aquell moment, Mao va permetre una progressiva rehabilitació dels càrrecs que havien estat purgats en el Partit i en l'exèrcit, al mateix temps que els atacs contra la llengua i la cultura dels tibetans es van veure frenats entre els anys 1971 i 1972. Tanmateix, els efectes de la campanya a àrees urbanes del Tibet com Lhasa, Shigatse, Chamdo o Gyantse, com la destrucció del 90% del patrimoni religiós, es van notar a la regió durant els anys posteriors.

L'incident de Nyemo (1969)

L'incident o revolta de Nyemo va ser un aixecament extremadament violent que va tenir lloc al comtat homònim entre els anys 1968 i 1969, en plena Revolució Cultural. La zona pertany a l'actual prefectura de Lhasa, situada a menys de 100 quilòmetres de distància de la capital regional. Per tant, és comprensible que els efectes d'aquesta campanya se sentissin amb una especial virulència al comtat, fins al punt de culminar en la revolta que analitzarem a continuació.

Quant als orígens d'aquest incident, Tsering Topgyal sosté que va ser una mostra dels intents dels tibetans de defensar la seva cultura, llengua, identitat i religió en el pic de la Revolució Cultural, com a conseqüència lògica del cicle de repressió i resistència en el qual la població tibetana i, especialment, la seva religió havia entrat primer amb l'ocupació xinesa del Tibet i després amb el llançament d'aquesta campanya per Mao Zedong l'any 1966¹². El desig de preservar el patrimoni religiós es combinaria amb la lluita entre les faccions Nyamdrel i Gyenlo que sacsejaria tota la regió a partir de l'any 1967, donant lloc a un aixecament armat que pot ser considerat com un dels més simbòlics de la resistència contra el desplegament de la Revolució Cultural.

L'artífex de la protesta va ser la monja Trinley Chödrön, la qual es creia posseïda per l'esperit de Gongmey Gyalmo, tia del mític rei Gesar de Ling¹³. El seu carisma es va veure augmentat pels rumors

10 “(...) The Gyenlog was quickly able to build up its strength as new groups of Red Guards arrived in Tibet” (Shakya: ib.).

11 El que havia estat nomenat successor per Mao Zedong va ser apartat sota acusacions de voler usurpar el poder. Moriria després que l'avió on fugia cap a la URSS s'estavellés a Mongòlia el setembre de 1971 (Vogel: 60).

12 “(...) consistent with the cyclical logic of repression and resistance, even at the height of the Cultural Revolution, many Tibetans attempted to defend their religion, culture and identity” (Topgyal: 228).

13 Aquesta circumstància explica el lideratge d'Ani Trinley Chödrön sobre els revoltats, ja que la figura d'aquest sobirà

que li atribuïen poders profètics i curatius (Topgyal: 228), la qual cosa va possibilitar una ràpida extensió de la revolta a 18 comtats veïns. Per tant, Chödrön va aprofitar tant el desordre generat per la lluita entre faccions rivals al Tibet central com el seu propi ascendent entre els habitants de la zona per protagonitzar un aixecament extremadament violent en defensa del budisme. Recordem que l'atac als "Quatre Vells" havia suposat la prohibició de qualsevol pràctica religiosa, fins i tot privada¹⁴. Al marge de la interpretació de Topgyal que hem exposat abans, existeixen diverses lectures més sobre les causes i la naturalesa de la revolta de Nyemo, marcada pel lligam entre la religiosa que va protagonitzar-la i la facció Gyenlo, la qual lluitava per arrabassar el poder al grup oficialista i així afavorir que els Guàrdies Rojos assolissin plena llibertat d'acció, tot seguint les directrius marcades pel sector radical de Pequín. Així doncs, alguns acadèmics com Warren Smith, autor de la monografia *Tibetan Nation* (1996), qualifiquen el moviment de "conflicte nacionalista entre dues organitzacions revolucionàries de masses (...) resultat dels atacs del Partit Comunista contra tots els aspectes de la cultura tibetana durant la Revolució Cultural" (Goldstein: 18). D'altra banda, Tsering Shakya la qualifica de "revolta mil·lenarista i insurgència caracteritzada pel desig d'alliberar-se de l'opressor" (Goldstein: ib.), on el component de reivindicació de la cultura i identitat tibetanes tindria més pes que no pas la seva relació amb la Revolució Cultural (Shakya: 345)¹⁵. Per contra, el vincle entre l'aixecament i el nacionalisme és posat en dubte per Wang Lixiong, que emfasitza el rebuig dels tibetans a les comunes populars que, a diferència de la resta de la Xina, no havien estat introduïdes al Tibet durant el Gran Salt Endavant. Per tant, la revolta no tindria cap relació amb la religió ni, en paraules de Wang, suposaria una "segona revolta tibetana" (Goldstein: 19).

D'altra banda, un llibre publicat recentment per l'escriptora i activista tibetana Tsering Woesser, esposa de Wang Lixiong, recull un testimoni força significatiu sobre la revolta: el d'una tibetana que havia treballat en l'administració del sector militar del Tibet coincidint amb els fets de Nyemo¹⁶. Coneguda amb el pseudònim de Joenyi, aquesta dona emfasitza el caràcter nacionalista del discurs de Trinley Chödrön, la qual afirmava comptar amb la connivència del Dalai Lama i estimulava l'ànima de revenja dels tibetans pel "mal tracte" rebut de mans dels Han¹⁷. Malgrat la discrepància òbvia en el tractament de la revolta, la narració de Joenyi coincideix amb la interpretació de Smith en tant que situa la "reivindicació nacional" tibetana com a causa principal de la revolta. Així mateix, el testimoni d'aquesta senyora incideix en l'extrema violència mostrada pels participants en l'aixecament, una altra de les característiques que destaquen gairebé totes les fonts.

Podem interpretar aquest conflicte com una combinació dels factors enumerats per Smith, Shakya i Wang: aixecament mil·lenarista caracteritzat pel seu caràcter nacionalista en últim terme, el lligam

---

(del qual es presumeix un origen històric malgrat l'escassetat d'evidències al respecte) és reverenciada per gairebé tots els tibetans, especialment els de la regió de Kham (actual sud-oest de Sichuan). Alguns autors com Ren Nianqing van arribar a proposar que el rei Gesar era en realitat Gu Si Luo, sobirà de l'actual província de Qinghai durant el segle XI (Li: 320).

14 "(...) food and collectivization were not the only things that angered the villagers. There also was anger at the anti 'Four Olds' Campaign, especially its new prohibitions on all forms of religious practice." (Goldstein: 28).

15 En aquest sentit, Shakya afirma que els atacs de la monja i el seu grup de seguidors anaven adreçats a "enemics de la fe", no contra "seguidors de la ruta capitalista" (Shakya: 345).

16 Només existeixen dues versions de l'obra: l'original en xinès i la traducció al francès, obra de Li Zhang-Bourrit i Bernard Bourrit i publicada per l'editorial Gallimard l'any 2006.

17 "Elle professait que le Dalaï alait revenir ou tenait des propos similaires, elle jouait sur la fibre nationaliste en parlant d'indépendance (...) N'importe, ces slogans appelaient toujours à se venger des Hans" (Woesser: 107).

dels revoltats a la facció rebel Gyenlo i la voluntat dels homes i dones encapçalats per Chödrön de lluitar contra els atacs al patrimoni religiós i cultural del Tibet, motivat per l'acció destructora dels Guàrdies Rojos i el rebuig a la imposició de comunes populars arreu del Tibet central¹⁸, la qual cosa significava en la pràctica que els camperols i nòmades forçats a viure de manera sedentària perdessin els mitjans de vida que havien recuperat després que els invasors xinesos haguessin abolit el tradicional sistema feudal l'any 1951. A més, Smith també apunta a qüestions ètniques per explicar el suport dels tibetans a Gyenlo: mentre la facció Nyamdrel seria integrada gairebé en exclusiva per Guàrdies Rojos d'ètnia Han, la rebel seria predominantment tibetana¹⁹. Tanmateix, aquesta darrera interpretació obvia que els rebels es caracteritzaven pel seu radicalisme ultraesquerrà i, per tant, per un rebuig encara més gran contra tot allò que pogués ser associat amb la religió.

El descontentament dels camperols davant la col·lectivització va ser utilitzat per Gyenlo per guanyar-se el seu suport en una zona on els funcionaris de govern i bona part dels habitants dels pobles de l'entorn pertanyien a la facció rival. A més, aquesta facció rebel tenia una bona justificació ideològica per al seu intent de conquerir el poder: s'ajustava a les ordres de Mao d'eliminar elements reaccionaris i acabar amb els poderosos dins el Partit i el govern. D'altra banda, el pragmatisme de líders com Zhang Yongfu, el qual parlava tibetà, va ajudar-lo a guanyar-se a la població mentre millorava la comunicació amb Chödrön, la líder de la revolta. El nexa entre la monja i Zhang va ser Rangjung, cap de l'oficina de seguretat de Nyemo ciutat conegut pels seus atacs contra "enemics de classe", especialment monjos i monges. Els dos van guanyar-se la simpatia dels revoltats amb les promeses d'una alternativa a les reformes imposades per la facció Nyamdrel que els permetés d'emmagatzemar més gra (Goldstein: 29)²⁰.

En efecte, la situació a l'oest de Lhasa a finals de 1968 era crítica: les polítiques impositives de Nyamdrel van provocar escassetat de menjar, ja que les estimacions excessivament optimistes dels funcionaris locals quant a la producció de gra van suposar que la part proporcional que cada tibetà havia de pagar en espècie fos cada cop més gran (Goldstein: 25). La carestia, combinada amb el caos originat per la Revolució Cultural i la lluita entre faccions rivals, va incrementar el malestar dels habitants de la zona, tot afavorint que la revolta liderada per Thrinley Chödrön s'estengués a uns 18 dels 70 comtats que formen la Regió Autònoma del Tibet, des del mateix Nyemo, Phempo o Nagchu a l'oest fins Biru, Shotalhosum i Markham a l'est (Smith: 549). Cal destacar la força que la facció Gyenlo havia assolit en totes aquestes zones des de la seva irrupció en l'escena tibetana de la Revolució Cultural l'any 1967.

Abans de l'esclat rebel encapçalat per Trinley Chödrön, alguns camperols van optar per no pagar les extraccions de gra i utilitzar les sessions de *thabdzing* per atacar els funcionaris del Front Unit encarregats de la recollida d'aquest impost en espècie. A més, va promoure la necessitat de deposar el govern i implantar-ne un d'autènticament revolucionari al comtat. La revolta, per tant, podria

18 L'establiment de les comunes populars a la Xina va ser la culminació del procés de col·lectivització de terres que s'havia anat implementant des de la primèria dels anys cinquanta, i suposava en efecte la mobilització dels camperols constituïts en Milícies Populars (Smith: 60).

19 "The two Red Guard factions polarized along ethnic lines until the Gyenlok faction was predominantly Tibetan while the *Namdrel* faction was mostly Chinese." (Smith: 548).

20 Cal recordar que, malgrat que el clima i l'orografia del terreny n'han limitat molt la seva expansió, l'agricultura és una activitat econòmica localitzada al fons de les valls i dedicada al conreu tradicional de cereals, especialment l'ordi (Alay: 37).

haver esclatat igualment sense la intervenció de la monja, degut al fet que l'element nacionalista no jugava cap paper en aquest moment. Per contra, existia un sentiment de rancúnia vers els funcionaris locals per les conseqüències de la col·lectivització, que va ser canalitzat per criticar alguns oficials del Partit Comunista xinès com Ngawang Jigme Ngabo²¹, el qual era considerat un "enemic de classe" per part de Gyenlo pel seu suposat origen aristocràtic. Aquest atac de molts tibetans a funcionaris acusats d'haver col·laborat amb els ocupants xinesos (Smith: 549), els quals també eren atacats pels radicals de Pequín, va facilitar la col·laboració entre la religiosa i el grup rebel.

Quant a Chödrön, cal destacar la seva incapacitat per adaptar-se a la vida seglar després del tancament dels monestirs que seguí la revolta de 1959. Al contrari que moltes de les seves antigues companyes de monestir, ella no va contraure matrimoni ni va renunciar a la seva condició de monja. A més, l'esclat de la Revolució Cultural i la pèrdua d'estatus de la seva família van contribuir a generar-li problemes mentals que culminarien amb visions al·lucinatòries amb deus i lames i, finalment, a la creença que havia estat posseïda per Gongmey Gyalmo, la mítica tia del rei Gesar de Ling coneguda per la lluita contra els enemics del budisme. Tanmateix, aquesta "possessió", no va fer disminuir el suport de la dona a Mao Zedong i els revolucionaris ultra-esquerrans de Gyenlo²². Per la seva banda, Jiang Qing va considerar la facció rebel com l'instrument perfecte per estendre el radicalisme revolucionari a tota la Regió Autònoma del Tibet, de manera que els Guàrdies Rojos recuperessin el protagonisme que el Front Unit liderat per Zhang Guohua els havia volgut arrabassar²³, per la qual cosa no va posar objeccions a la col·laboració entre els rebels i la monja.

Arribada a aquest punt, Chödrön va mobilitzar un grup de camperols i va començar a pressionar els dirigents facciosos perquè els autoritzessin identificar-se com a militants de la facció. Tanmateix, els líders rebels no tenien cap intenció d'utilitzar les forces de la monja en la seva lluita, ja que la consideraven una militant més. Malgrat tot, la relació entre ella i els membres del grup es va anar intensificant fins l'esclat dels fets de 1969, ja que els dirigents del grup rebel a la zona percebien el seu potencial de mobilització de les masses, el qual no va deixar d'augmentar a mesura que s'escampaven els rumors sobre els seus suposats poders.

L'aixecament dirigit per Trinley Chödrön es va caracteritzar per la seva violència contra els oficials de l'Exèrcit Popular d'Alliberament i els quadres tibetans que els donaven suport. Tanmateix, cal remarcar que en els seus orígens va ser induït per Zhang Yongfu com una manera d'assaltar la seu del comtat a Phusum (Goldstein: 35) el novembre de 1968. Per això, Zhang va permetre que la monja continués presentant-se com una mena de mèdium, malgrat ser una representació de la "superstició". L'atac a la seu del comtat de Nyemo va suposar la fugida de molts dels integrants del Front Unit a Lhasa, la qual cosa deixava via lliure a Gyenlo. En agraïment, Zhang i Rangjung es van avenir a donar suport a la monja, la qual es dedicava de mobilitzar els seus paisans perquè participessin en les operacions per assaltar el poder.

---

21 "Tibetans exploited the opportunity to criticize Ngapo and other collaborationists; they demanded that Ngapo be struggled for his aristocratic background, forcing the Chinese to remove him to Peking." (Smith: 549).

22 "(...) Trinley Chödrön/Ani Gongmey Gyalmo (...) made a distinction between the material world and the moral/spiritual world of culture and religion. (...) In the former, Mao was responsible." (Goldstein: 42).

23 "(...) the Beijing Red Guards in Lhasa appealed to the powerful Central Great Cultural Revolution Group (...) in Beijing headed by Mao's wife Jiang Qing, saying that their presence was critical to eliminate the bourgeois reactionary line that was present in Tibet. To the chagrin of Zhang Guohua, the Central Great Cultural Revolution Group supported them and gave the Beijing Red Guards permission to remain." (Goldstein: 23).

Durant els dies posteriors no van deixar d'aparèixer nous "posseïts" per membres de l'exèrcit de Gesar, tots ells confirmats per la mateixa encarnació de Gongmey Gyalmo. Tanmateix, ells lluitaven per lleialtat vers la dona i per una clara voluntat de preservar el budisme dels atacs que havia patit fins aleshores, totalment aliens a la lluita entre les diferents faccions xineses. Mentrestant, Chödrön encara seguia ordres de Zhang Yongfu i no havia estat capaç d'exercir un lideratge ferm degut als seus problemes mentals. En efecte, tant el desmantellament del seu monestir, pertanyent a l'orde Kagyu, com els atacs als quals havia estat sotmesa per part dels Guàrdies Rojos l'havien desequilibrat (Goldstein: 30). L'únic aspecte destacable de la seva ideologia era la dicotomia entre un món material governat per Mao Zedong i un d'espiritual o religiós controlat per ella mateixa²⁴.

La situació va canviar el juny de 1969. Aleshores, Trinley Chödrön i un grup de seguidors va començar a atacar de manera extremadament violenta tots els individus, xinesos i tibetans, que consideraven responsables d'haver implementat la col·lectivització de terres, la creació de comunes populars i el desmantellament del budisme al Tibet a partir del 1959. Els càstigs incloïen des de mutilacions fins tota mena de tortures o la mort²⁵. En total, almenys 20 tibetans van ser brutalment assassinats, mentre les autoritats encapçalades per Zhang Yongfu s'abstenien d'intervenir-hi. L'únic potencial impediment per a les accions de la monja era la presència d'un esquadró de l'Exèrcit Popular d'Alliberament procedent de Lhasa, el qual es trobava fent tasques de propaganda contra el faccionalisme a Bagor. Ani Gongmey Gyalmo, parlant a través de la monja, beneiria l'eliminació d'aquest obstacle. 14 soldats van morir a mans de les tropes de Gyenlo i la monja, malgrat que no van aconseguir armes. Aquest seria el primer de diversos atacs contra esquadrons de l'Exèrcit Popular d'Alliberament al Tibet destinats al combat.

La força de la monja i els seus seguidors era tal que, per poder contrarestar-la, les unitats del Districte Militar del Sud-Oest, del qual formava part el Tibet, van haver de demanar la cooperació de tropes del Districte Militar del Nord-Oest (Xinjiang)²⁶. Van ser ells, juntament amb els esquadrons arribats el 17 de juny provinents de Shigatse, Lhasa i Kongpo, els encarregats de sufocar-la. Tant Chödrön com Rangjung van poder fugir per separat després de diverses batalles, però la monja va ser localitzada pels militars quan va refugiar-se a una cova amb alguns dels seus seguidors. La suposada encarnació a la Terra de Gongmey Gyalmo seria executada públicament a Lhasa l'any següent, juntament amb d'altres seguidors de la facció Gyenlo, mentre Zhang Yongfu va ser condemnat a vuit anys. El Front Unit sortia vencedor de la Revolució Cultural després d'haver derrotat un dels principals productes de la Revolució Cultural al Tibet.

Conclusions

La revolta de Nyemo va ser una conseqüència lògica del caos que va seguir la generalització de la lluita entre les faccions Nyamdrel i Gyenlo al Tibet, ramificació de la controvèrsia entre moderats (partidaris d'integrar persones de diferents orígens de classe dins l'estructura del Partit Comunista)

²⁴ Veure nota 22.

²⁵ Goldstein recopila els testimonis d'algunes persones que van sobreviure als atacs de la monja i els seus seguidors.

²⁶ "The revolt assumed such a magnitude by late 1969 that PLA units of the Northwestern (Sinkiang) Military District had to be called in to reinforce the PLA units in Tibet (of the Southwestern Military District)." (Smith: 550).

i radicals (partidaris de preservar la puresa de classe a tots els organismes del Partit) que estava tenint lloc a la Xina des de l'any 1967. Per tant, seria impossible entendre ni el sorgiment ni l'abast que va tenir aquest aixecament sense tenir en compte en quines condicions es trobava la regió, especialment el comtat de Nyemo, en aquest període.

Així doncs, es tracta d'un moviment revolucionari caracteritzat per la seva complexitat i l'extrema violència exercida pels seus protagonistes, liderats per la monja Trinley Chödrön. La religiosa va ser capaç de mobilitzar centenars dels seus veïns degut a la seva creença d'estar posseïda per un personatge tan central per a la fe dels tibetans com Gongmey Gyalmo, la qual suposadament era tia del rei Gesar de Ling. Sense una ideologia clara, la monja va aprofitar l'ascendent que li donava aquest "origen" mític per canalitzar el malestar dels seus veïns, immersos en el caos de la Revolució Cultural des de feia tres anys i patint constants atacs que abastaven tant la religió o les tradicions com la manera de vestir o el pentinat.

D'altra banda, les accions de l'encarnació de Gongmey Gyalmo i els seus seguidors es van caracteritzar per l'aplicació de càstigs extremadament violents, els quals anaven des de l'assassinat fins la mutilació o les tortures davant la passivitat de les principals figures de la facció Gyenlo al comtat. En efecte, les forces de la monja van servir com una mena de tropes de xoc contra els seus rivals pel control de l'experiment revolucionari al Tibet. La convergència d'interessos entre la monja i els rebels només es pot explicar si es té en compte que la facció rival, Nyamdrel, havia estat responsable d'implementar les polítiques de col·lectivització de terres al mateix temps que intentava controlar l'acció dels Guàrdies Rojos tot frenant els elements més radicals ajudats per Pequín.

Finalment, cal deixar clar que la revolta de Nyemo no va ser, ni molt menys, una "segona revolta tibetana". En aquest punt, cal recordar que Chödrön en cap moment va qüestionar ni la pertinença del Tibet a la Xina ni l'autoritat de Mao Zedong, almenys en l'esfera "material". En efecte, ella no veia incompatibles la defensa de la religió, el rebuig contra la col·lectivització de terres i el suport a la facció més radical del territori tibetà, caracteritzada precisament per la persistència en els atacs contra qualsevol element de la cultura i les tradicions tibetanes. Tanmateix, la derrota final de l'aixecament va suposar el triomf del status quo anterior a les accions de Trinley Chödrön, simbolitzat per l'execució de la mateixa monja a mans de l'Exèrcit Popular d'Alliberament i la victoriosa facció Nyamdrel, la qual va ser capaç de vèncer els seus rivals de Gyenlo. Per tant, Zhang Guohua i els seguidors de la línia del Front Unit, considerats pels radicals com a "elements dretans" o "seguidors de la ruta capitalista", van acabar imposant-se per sobre dels radicals. El triomf dels moderats al Tibet seria un reflex de la situació a la Xina, que culminaria amb l'intent fallit de Lin Biao de fugir a la Unió Soviètica després de ser acusat de voler aprofitar el caos de la Revolució Cultural per assolir la presidència del Partit i l'Estat. Lin moriria el 1971.

Bibliografía

- Alay, J.: *Tibet: el país de la neu en flames*. Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, 2009.
- Dreyer, J.: "China's Minority Nationalities in the Cultural Revolution", a *The China Quarterly*, 35 (jul.-sep. 1968), pp. 96-109. <http://www.jstor.org/stable/652436?origin=JSTOR-pdf>
- Goldstein, M., et al.: "Conflict and the Cultural Revolution: The Nyemo Ani Incident of 1969" a Pirie, F.; Huber, T., eds.: *Conflict and Social Order in Tibet and Central Asia*. Boston: Leiden, 2008. <http://www.case.edu/affil/tibet/documents/ConflictandtheCulturalRevolution.pdf>
- Li, L.: "History and the Tibetan Epic Gesar". *Oral Tradition Journal*, 16, vol. 2 (2001), pp. 317-342. http://journal.oraltradition.org/files/articles/16ii/Li_Lianrong.pdf
- MacFarquhar, R.; Schoenhals, M.: *La revolución cultural china*. Barcelona: Crítica, 2009.
- McConnell, F.: "De facto, displaced, tacit: The sovereign articulations of the Tibetan Government-in-Exile". *Political Geography*, vol. 28, núm. 6 (agost 2009), pp. 343-352. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629809000432>
- Shakya, T.: *The Dragon in the Land of Snows. A History of Modern Tibet Since 1947*. London: Pimlico, 1999.
- Smith, W.: *Tibetan Nation. A History of Tibetan Nationalism and Sino-Tibetan Relations*. Boulder, Colorado: WestView Press, 1996.
- : "The Nationalities Policy of the Chinese Communist Party and the Socialist Transformation of Tibet", a Akirin, S.; Barnett, R.: *Resistance and Reform in Tibet*. London: C. Hurst & Co., 1994, pp. 51-76.
- Srinivas, B.: "Cultural Revolution in Chinese Central Asia: 1966-76", a *An analysis of the cultural revolution in Chinese Central Asia, 1966-1976* (Tesi doctoral). Delhi: Jawarharlar Nehru University, 2014. <http://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/16953>
- Topgyal, T.: "The Securitisation of Tibetan Buddhism in Communist China". *Politics and Religion Journal*, vol. 6, núm 2 (2012), pp. 217-249. http://www.politicsandreligionjournal.com/images/pdf_files/engleski/volume6_no2/topgyal.pdf
- Vogel, E.: *Deng Xiaoping and the Transformation of China*. Cambridge, Massachussetts; London, England: The Belknap Press of Harvard University Press, 2011.
- Woeser, T.: "Entretien avec Joenyi", a *Memoire interdite: Temoignages sur la Révolution Culturelle au Tibet*. Paris: Éditions Gallimard, 2010, pp. 72-115.
- Woodcock, G.: "Tibetan Refugees in a Decade of Exile". *Pacific Affairs*, núm. 43, vol. 3 (tardor 1970), pp. 410-420. <http://www.jstor.org/stable/2754220>